

Hvem forsørger hvem?

Michael Husen, 1993

Det offentlige personale ville på 15 år vokse til op mod en million, og hver eneste ansatte i erhvervslivet ville komme til at slæbe rundt med såvel en offentligt ansat som en modtager af overførselsindkomster på sin smertende ryg.

Dette citat af Bertel Haarder faldt jeg over i Magisterbladet i anledning af Magisterforeningens jubilæum i 1988. Jeg ved ikke, om Bertel Haarder stadig tænker sådan, men det er en udbredt antagelse i vor økonomistisk prægede kultur: For det første er det skatteborgerne, der forsørger de arbejdsløse. For det andet er det i det private erhvervsliv, værdierne skabes, og det er således de privat ansatte og erhvervsdrivende, der forsørger os allesammen. Også de offentligt ansatte.

Hvis jeg var folkeskolelærer og fik stukket i næsen, at det er en bankrådgiver, der får rygsmerter af at forsørge mig, ville jeg blive vred.

Især hviler der en tung anklage på den arbejdsløse, hvad enten han er dansker eller indvandrer: du forsørger ikke dig selv, det er os andre, der forsørger dig. Ordentlige mennesker (som os) forsørger sig selv og deres familie. Det er strengt, at vores hårdt sammenpuklede skatte kroner skal gå til at forsørge et skvat som dig.

Problematisering

Men er det nu rigtigt? Passer det, at skattebetaleren forsørger den arbejdsløse? Hvad vil det egentlig sige at forsørge? Ifølge Ordbog over Det danske Sprog betyder 'forsørge' at *forsyne en med det nødvendige til livets ophold*. Men der er jo ingen, der er selvforsynende. Den tid er forbi, hvor hver mand eller familie fisker sin egen fisk, skyder sin egen hare, dyrker sin egen kål og sanker sit eget brænde. I dag går vi i supermarkedet, som forsyner os med det meste.

Er det så Brugsuddeleren, Irmapien og Bilkamanden, der forsørger os? Det er ikke troværdigt. Vi må tilbage igen til en økonomisk betragtning. Vi må se på, hvor pengene kommer fra. Men i Helge Nørgårds lærebog i Nationaløkonomi står der, at "i virkeligheden er pengene kun økonomiens overflade. Det væsentligste ved en pengeindtægt er dels, hvad man har måttet præstere for at få den, og dels hvad man kan købe for den - bag pengene ligger altså ydelser og varer."

Reformulering af problemet

Det lyder rimeligt. Det nødvendige til livets ophold har form af varer, og disse varer er fremkommet ved, at nogen har ydet noget. Det hele går ind i en fælles pulje og bliver fordelt derfra. Noget bliver fordelt gennem skattesystemet og supermarkederne. Noget bliver fordelt på anden vis.

Nu kan vi oversætte forsørgelse til et spørgsmål om afvejning. Det er til at tage og føle på. Den, der yder lige så meget til den fælles pulje, som han selv henter i puljen, han forsørger lige akkurat sig selv. Den, der yder mere af det nødvendige til livets ophold, end han selv modtager, er i samme omfang med til at forsørge dem, der yder mindre.

Når vi skal vurdere, om en given person er forsørger eller forsørget, skal vi altså se på, hvor meget han yder til fællesskabet af det nødvendige til livets ophold.

Livets ophold eller underholdning

Hvad er så det nødvendige til livets ophold? Er reklametryksager, vandrutchebaner, horoskopere, ferierejser og rockmusik f.eks. nødvendige til livets ophold? Er romaner, modeopvisninger, Lykkehjulet og biograffilm nødvendige?

Hov, kan jeg høre nogen sige. Mennesket lever ikke af brød alene, men også af underholdning. Det synes at være værre at tage TV-apparatet fra et menneske end at tage smørret fra hans brød. Og ferierejser synes vi snart allesammen er en menneskeret.

Alligevel giver det god mening at skelne mellem forsørgelse og underholdning. Og vi kan for den sags skyld også tale om, at nogen yder et større bidrag til den fælles underholdningspulje i samfundet end andre (For resten: 'underhold' betyder også 'forsørgelse' - for at øge forvirringen. Underholdsbidrag er dog ikke bidrag til underholdningen). Men det kan ikke være rigtigt at kalde underholdning for forsørgelse. Det kan ikke være rigtigt, at den arbejdsløse skal have skyldfølelse over, at han ikke er med til at underholde andre, at han ikke er med til at sende andre samfundsborgere på ferierejser, at skaffe dem horoskopere, rockmusik eller reklametryksager.

Lad os slå fast, at hverken rockmusikeren, operasangeren, reklamekonsulenten, astrologen, rejselederen eller studieværten forsørger nogen som helst, uanset hvor meget skat de betaler. De forsørger ikke engang sig selv. Deres bidrag går til den fælles underholdning. Hvilket i sig selv også er udmærket og prisværdigt.

Teknologien som forsørger

Det er i dag ikke bagerne på FDB's brødfabrikker, der fremstiller rugbrød, eller arbejderne på Toyota, der fremstiller biler. Det er højt udviklede automatiske maskiner, drevne af elektromotorer og pneumatik, og styret af mikroprocessorer og komplicerede edb-programmer, der producerer brød og biler. Og efterhånden næsten alle andre materielle produkter.

Denne teknologi - når den først er der - er alment tilgængelig og frit anvendelig, ligesom ilden og hjulet. Ingen har monopol på den. Alle ejer den i lige grad. Ingen har patent på den - eller i det mindste udløber et patent juridisk 15 år efter opfindelsen, som derefter står til rådighed for enhver.

Hvis endelig nogen skulle have æren af ilden, hjulet, elektromotoren og computerstyringen må det være opfinderne af disse goder. Opfinderne er de store bidragere til menneskehedens forsørgelse.

Opfinderne og kunstnerne er de største forsørgere

Hvis vi skal sætte personer ind i rollen som forsørgere, tilkommer æren først og fremmest opfinderne. En enkelt opfinder kan skabe forbrugsmulighed for tusinder og millioner af mennesker i generationer. Ham der opfandt dyrkningen af jorden. Ham der fandt ud af at forælde kornet, så det i stedet for at give 3-4 gange udbytte nu giver 40-60 gange. Ham, der opdagede elektromagnetismen og dermed muliggjorde elektromotoren. Ham, der opfandt den programmerbare computer.

Når det gælder underholdning er det kunstnerne, der har æren. Det er de skabende kunstnere, der producerer de originale former for underholdning, som andre bruger og formidler til diverse underholdning i serie- og masseproduktion.

Opfindere og kunstnere bliver ofte berømmet og undertiden belønnet, men slet ikke i forhold til deres indsats og gavn for menneskeheden.

Noter og henvisninger

Artiklen er oprindeligt skrevet i 1993.